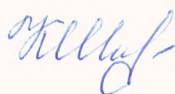

**МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ШЕРСТЮКОВА КАРИНА ЮРІЇВНА

УДК 336.226(477):330.15(043)

**ПЕРЕРОЗПОДІЛ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОЇ РЕНТИ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економічної теорії Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України, м. Кривий Ріг.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Проданова Лариса Василівна,
Черкаський державний технологічний
університет МОН України,
професор кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Коренюк Петро Іванович,
Дніпровський державний технічний
університет МОН України,
завідувач кафедри менеджменту організацій
і адміністрування

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Боднар Ольга Василівна,
Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки» НААН України,
завідувач відділу ціноутворення, кон'юнктури
та інфраструктури ринку

Захист дисертації відбудеться *«28» грудня 2017 р. о 14.00* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.891.01 в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 201.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд. 302.

Автореферат розісланий «27» листопада 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

К. А. Пріб

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загальною тенденцією сучасного етапу розвитку економіки є високі темпи приросту споживання природних ресурсів і прогресуюче скорочення їх невідновлюваних видів. Загострення проблем вичерпності традиційних і, особливо, сировинних ресурсів, характерне і для сучасної економіки України. За даними Світового банку, частка природного капіталу (земля, корисні копалини, біоресурси) у структурі національного багатства нашої держави становить 23,5%, а за оцінками міжнародних експертів, природне багатство України у вартісному вимірі співставне з однією десятою часткою золотого запасу світу загалом. Водночас, в Україні мають місце прихована експлуатація природних ресурсів, необґрунтоване присвоєння доходів і надприбутків у формі ренти та їх використання обмеженою групою осіб у власних інтересах, неконтрольоване використання національних запасів природних ресурсів. Масштаби тіньового ринку вугілля в країні – близько 5% від загального видобутку, нелегальний видобуток бурштину приносить дохід до 3 тис. дол. щодня, на незаконній вирубці лісу щомісячний обіг грошових коштів може сягати 10 млн грн. Внаслідок цього частка рентних платежів за користування природними ресурсами в доходній частині державного та місцевих бюджетів залишається низькою й посилює дефіцит коштів для реалізації соціально-економічних програм. Так, за підсумками 2016 р. показник співвідношення суми рентних надходжень Зведеного бюджету України до ВВП становить 2,95%, що у кілька разів нижче порівняно з іншими країнами. Крім того, поглиблюється соціальне розшарування суспільства внаслідок неконтрольованого збагачення деяких прошарків населення, існує загроза втрати джерел економічного зростання держави у перспективі. Необхідність змін основних засад економічної та регуляторної політики в частині забезпечення ефективного вилучення, розподілу, перерозподілу й використання природно-ресурсної ренти в національній економіці генерує потребу в дослідженні цих процесів.

Проблематику рентних доходів досліджували всесвітньо відомі науковці: А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, А. Маршалл, Х. Хендерсон, Д. Ворчестер, Г. Таллок, А. Крюгер, Д. Норт, Дж. Б'юкенен. Значний внесок у розробку рентної проблематики зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких В. Голян, Б. Данилишин, В. Данілов-Данільян, Г. Задорожний, П. Казначеев, А. Латков, А. Ложнікова, Д. Львов, В. Мещеров, В. Міщенко, І. Михасюк, С. Мочерний, Ю. Разовський, М. Хвесик, Ю. Яковець. Дослідженню економічної природи, механізмів розподілу й перерозподілу доходів суб'єктів національної економіки присвячені роботи таких вчених, як І. Агапова, В. Башко, А. Бичкова, Г. Голуб, Н. Дрозд, С. Кожем'якіна, Л. Лутай, О. Могильний, Г. Панова, С. Пейовіч, Д. Сихимбаєва, А. Соколовська, О. Сухарев, Р. Капелюшников, Е. Такмакова, О. Чечель, Д. Шайхутдінова, Б. Шапагатова. Теоретико-прикладні аспекти проблеми формування, вилучення та розподілу ренти, а також регулювання цих процесів вивчали О. Боднар,

В. Будзяк, С. Гасанов, А. Гражевська, Т. Гуровська, А. Гуслиста, Л. Даниленко, Н. Жикаляк, А. Кацуба, Л. Комекбаєва, П. Коренюк, А. Куліков, В. Логацький, В. Матюха, І. Назаркевич, Т. Осадча, Л. Проданова, Н. Сирлибаєва, А. Сундук. Відзначаючи глибину теоретичних і практичних розробок відповідних проблем у сучасних умовах, зауважимо, що дотепер недостатньо вивченими залишаються питання перерозподілу природно-ресурсної ренти. Це визначає актуальність дослідження, обґрунтовує мету і завдання дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського за темами: «Національний економічний розвиток: концепція, механізм, ресурсне забезпечення» (номер державної реєстрації 0115U005060, 2015-2017 рр.), у межах якої автором обґрунтована концепція формування та реалізації механізму розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти, визначені елементи цього механізму та умови його ефективної реалізації з метою забезпечення суспільного добробуту, проаналізований зарубіжний досвід застосування важелів, методів та інструментів розподілу й перерозподілу ренти; «Науково-методичні рекомендації розвитку малого бізнесу в агропромисловому комплексі» (номер державної реєстрації 0116U005388, 2016 р.), у межах якої дисертантом досліджені особливості інституційно-правового та організаційно-економічного забезпечення регулювання розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в Україні.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є поглиблення та розвиток теоретичних і методичних положень стосовно перерозподілу природно-ресурсної ренти та розробка практичних рекомендацій щодо регулювання цього процесу в сучасних умовах функціонування економіки України. Для досягнення цієї мети в роботі поставлено та вирішено такі *завдання*:

- дослідити генезис наукових підходів щодо трактування сутності, вирізнення форм і видів природно-ресурсної ренти;
- визначити інструменти, методи та важелі розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти з урахуванням можливостей адаптації світового досвіду їх застосування до сучасних умов функціонування економіки України;
- обґрунтувати засади й складові елементи формування механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти;
- дослідити процеси становлення регуляторної політики щодо розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці;
- удосконалити методичні підходи до аналізу природно-ресурсної ренти в економіці України;
- обґрунтувати концептуальні засади державного впливу на перерозподіл природно-ресурсної ренти в сучасних умовах функціонування національної економіки;

– запропонувати методичні положення формування накопичувального рентного фонду в національній економіці.

Об'єкт дослідження – процес перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень перерозподілу природно-ресурсної ренти в економіці України.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальні положення економічної теорії, теорії державного регулювання національної економіки, праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з проблем рентних відносин та їх регулювання. Для вирішення завдань дослідження й досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи: *діалектичний та історичний підходи* – у процесі дослідження генезису наукових підходів щодо трактування сутності природно-ресурсної ренти; *абстрактно-логічний метод* – для обґрунтування основних теоретичних положень, визначення понять, формулювання висновків; *системний аналіз* – для визначення проблем та обґрунтування заходів державної регуляторної політики стосовно перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці; *порівняльний аналіз* – з метою вивчення зарубіжного досвіду застосування інструментів, методів та важелів розподілу й перерозподілу ренти; *статистичні методи* – для аналізу основних показників розподілу та перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці. Інформаційною базою дослідження є нормативно-законодавчі акти України та інших держав світу, офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів і Державної казначейської служби України, Державної служби геології та надр України, монографічна й періодична література, власні дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та обґрунтуванні теоретичних положень, методичних підходів і прикладних рекомендацій щодо перерозподілу природно-ресурсної ренти та регулювання цього процесу в сучасних умовах економіки України. Найбільш значущі наукові результати, що характеризують наукову новизну та виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

– обґрунтовано засади формування механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти та запропоновано логіко-змістовну схему його основних елементів на основі сукупності взаємозв'язків суб'єктів національної економіки, умов їх взаємодії, а також регуляторів умов і взаємозв'язків у процесі перерозподілу доходів, зумовлених використанням у національному господарстві природних ресурсів, що дає можливість сформулювати систему заходів державного впливу на процеси перерозподілу рентних доходів у національній економіці;

удосконалено:

– концептуальні засади державного впливу на процеси перерозподілу природно-ресурсної ренти, що ґрунтуються на визначенні основних напрямів і заходів економічної та регуляторної політики, спрямованих на вдосконалення інституційно-правового й організаційно-економічного забезпечення регулювання, що в кінцевому підсумку сприятиме зростанню доходів економічних суб'єктів національної економіки та підвищенню суспільного добробуту;

– методичні положення формування накопичувального рентного фонду в національній економіці, в основу яких покладена адаптація зарубіжного досвіду функціонування таких фондів і які включають визначення мети створення фонду, напрямів цільового використання коштів, джерел формування активів, структури фонду, специфіки та етапів реалізації дивідендної програми, що дозволяє вдосконалити загальну методологію й систему інструментів акумулювання та цільового використання природно-ресурсної ренти в національній економіці;

дістали подальшого розвитку:

– класифікація природно-ресурсної ренти за рахунок уточнення її видів та відповідних форм залежно від використовуваного ресурсу, способу його отримання, умов формування, корисності або шкоди, сфери господарювання, галузі діяльності, а також за аналітичною і територіальною ознаками, що сприятиме більш глибокому розумінню змістовних характеристик природно-ресурсної ренти як економічної категорії;

– систематизація інструментів, методів і важелів розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти з урахуванням зарубіжного досвіду застосування прав власності на природні ресурси та об'єкти, надання державою права користування надрами, функціонування бюджетної і податкової систем, що забезпечують перерозподіл ренти в національній економіці відповідно до принципів справедливості, соціальної та економічної ефективності;

– аналітичний підхід щодо виявлення основних етапів формування регуляторного забезпечення розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці, що ґрунтується на критичному аналізі законодавчої бази та змін національного законодавства в частині специфікації прав власності на природні ресурси, умов використання і користування ресурсами, системи інструментів бюджетно-податкового регулювання, що дозволяє окреслити основні напрями вдосконалення регуляторної політики з метою забезпечення ефективного розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти;

– методичний підхід щодо аналізу динаміки рентних доходів у системі макроекономічних показників, що на відміну від існуючого включає використання показників виробництва та доходу за видами економічної діяльності (відповідно до секцій КВЕД); рентабельності підприємств за видами економічної діяльності; доходів і витрат Зведеного бюджету України,

державного та місцевих бюджетів, зокрема доходів від рентної плати, що дає можливість виявити рентну складову в доходах та прибутках окремих галузей, дозволяє окреслити деструктивні тенденції розвитку процесів перерозподілу рентних доходів у національній економіці.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення та висновки, викладені у дисертації, доведено до рівня конкретних розробок і практичних рекомендацій, упровадження яких дасть змогу вдосконалити регуляторну політику перерозподілу природно-ресурсної ренти в Україні. Рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, впроваджено у практичну діяльність Маріупольської міської ради (довідка № 10-14441-02 від 14.04.2017 р.), Донецького відділу Запорізького управління державної фіскальної служби (довідка № 2890/9/28-10-52 від 06.04.2017 р.), регіонального відділення Донецької торгово-промислової палати в м. Маріуполі (довідка № 190-1/01.07-16-1 від 20.04.2017 р.). Наукові результати дисертації використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України (м. Кривий Ріг) при викладанні навчальних дисциплін «Економічна теорія», «Економічне управління», «Державне регулювання економіки», «Національна економіка», «Економічна теорія добробуту», «Екологічна економіка та інвайронментальна політика», «Економіка аграрного сектору» (довідка № 01.01.–17/305 від 20.04.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є результатом самостійної наукової роботи, у якій викладено авторський підхід до вирішення питань перерозподілу природно-ресурсної ренти та їх регулювання в економіці України. Основні наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних досліджень здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки і рекомендації дисертації доповідались та схвалені на дев'яти міжнародних науково-практичних конференціях: «Розвиток національної економіки: теорія і практика» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); «Актуальные проблемы устойчивого развития национальных экономик» (Грузія, м. Тбілісі, 2015 р.); «Economics of sustainable development: theoretical approaches and practical recommendations» (Словаччина, м. Кошице, 2015 р.); «Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization» (Литва, м. Клайпеда, 2016 р.); «Економіка і управління в умовах глобалізації» (м. Кривий Ріг, 2016 р.); «Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники» (м. Одеса, 2016 р.); «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (м. Ужгород, 2016 р.); «Economy and Society: modern foundation for human development» (Німеччина, м. Лейпциг, 2016 р.); «Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy» (Польща, м. Ополе, 2016 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 19 наукових працях загальним обсягом 10,6 д.а. (у т. ч. особисто автору належить 9,9 д.а.), з них розділ у колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, і наукових періодичних виданнях інших держав, 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях, 2 статті в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту складає 198 сторінок, загальний обсяг – 322 сторінки. Робота включає 26 таблиць (на 19 сторінках), 18 рисунків (на 13 сторінках), 7 додатків на 61 сторінці, анотації на 20 сторінках. Список використаних джерел налічує 280 найменувань та викладений на 43 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретичні основи перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці**» – проаналізовано генезис наукових підходів щодо трактування природно-ресурсної ренти, її форм і видів, систематизовано інструменти та методи розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти, обґрунтовано засади формування механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти.

Зазначено, що генезис наукових підходів щодо трактування сутності ренти, розуміння її змісту як економічної категорії є віддзеркаленням розвитку виробничих відносин у взаємодії з розвитком продуктивних сил. З'ясовано, що в економічній науці сформувалось кілька підходів щодо визначення сутності ренти: з позиції трудової теорії вартості рента (земельна) – одна з форм доданої вартості (створеного продукту й відповідного доходу); з позицій маржиналістичних принципів аналізу рента – надлишковий дохід (надприбуток, додатковий дохід) від використання будь-якого обмеженого ресурсу та виробничого фактору; з позицій інституціонального підходу рента формується під впливом позаекономічних факторів та відповідних інститутів, зокрема інституту власності. Встановлено, що практично всі елементи зазначених підходів до дослідження ренти широко застосовуються в сучасній економічній науці. Визначено, що природно-ресурсна рента як економічна категорія відображає сукупність економічних відносин між економічними агентами з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання доходів, які продукуються в результаті залучення природних ресурсів для господарської діяльності в національній економіці. З'ясовано, що доволі значна частина представлених у сучасній економічній літературі досліджень природно-ресурсної ренти присвячена вивченню конкретних форм її прояву і видів. На підставі їх ґрунтового аналізу запропоновано вдосконалену класифікацію природно-ресурсної ренти (рентних доходів) (рис. 1). Підкреслено, що розподіл і перерозподіл рентних доходів здійснюється за допомогою рентних платежів.

Природно-ресурсна рента виступає у формі доходу (рентного) від використання природних ресурсів та у формі плати (рентної) за користування ними.

Рис. 1. Узагальнення критеріїв класифікації форм та видів природно-ресурсної ренти (доходів, що пов'язані з використанням природних ресурсів)

Джерело: розроблено автором

Встановлено, що рентна плата виступає в ролі інструменту розподілу й перерозподілу рентних доходів у національній економіці. Аналіз світової практики дозволив з'ясувати, що плата може набувати форми спеціальних зборів, платежів, податків, орендної плати тощо, застосування яких має свої переваги та недоліки. Ставки плати можуть визначатися в абсолютних і процентних показниках та розраховуватись залежно від вартості сировини, що добувається, чи одержаної з неї продукції, ціни реалізації, величини річного доходу (валового або чистого), розмірів і характеристик ділянок (землі, родовищ), наданих у користування, тощо. У національній економіці для регулювання розподілу й перерозподілу рентних доходів застосовуються адміністративні, законодавчі, економічні методи, методи прямої та опосередкованої дії, податкові й неподаткові. Сукупно інструменти та методи визначають систему надання державою права на користування надрами (дозвільну, ліцензійну або договірну, контрактну). Виявлено, що роль основних важелів розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти виконують відповідні напрями державної економічної політики: регуляторна, бюджетна, податкова та ін. Аргументовано, що методологічним підґрунтям розподілу й перерозподілу ренти є специфікація прав власності на природні об'єкти та ресурси. При цьому власність може поділятися на кілька правоспроможностей, які розподіляються між власником і користувачем (ресурсів), орендодавцем та

орендарем (об'єктів): право володіння, використання (користування), розпорядження і право на дохід. Специфікація власності, як і сукупність інструментів, методів та важелів, є одним із необхідних і важливих елементів механізму перерозподілу ренти в національній економіці. Доведено, що механізм перерозподілу природно-ресурсної ренти – це така сукупність елементів, які в процесі своєї взаємодії забезпечують здійснення перерозподілу рентних доходів суб'єктів національної економіки, зумовлених використанням у національному господарстві природних ресурсів. Основні елементи механізму визначено на основі логіко-змістовної схеми (рис. 2).

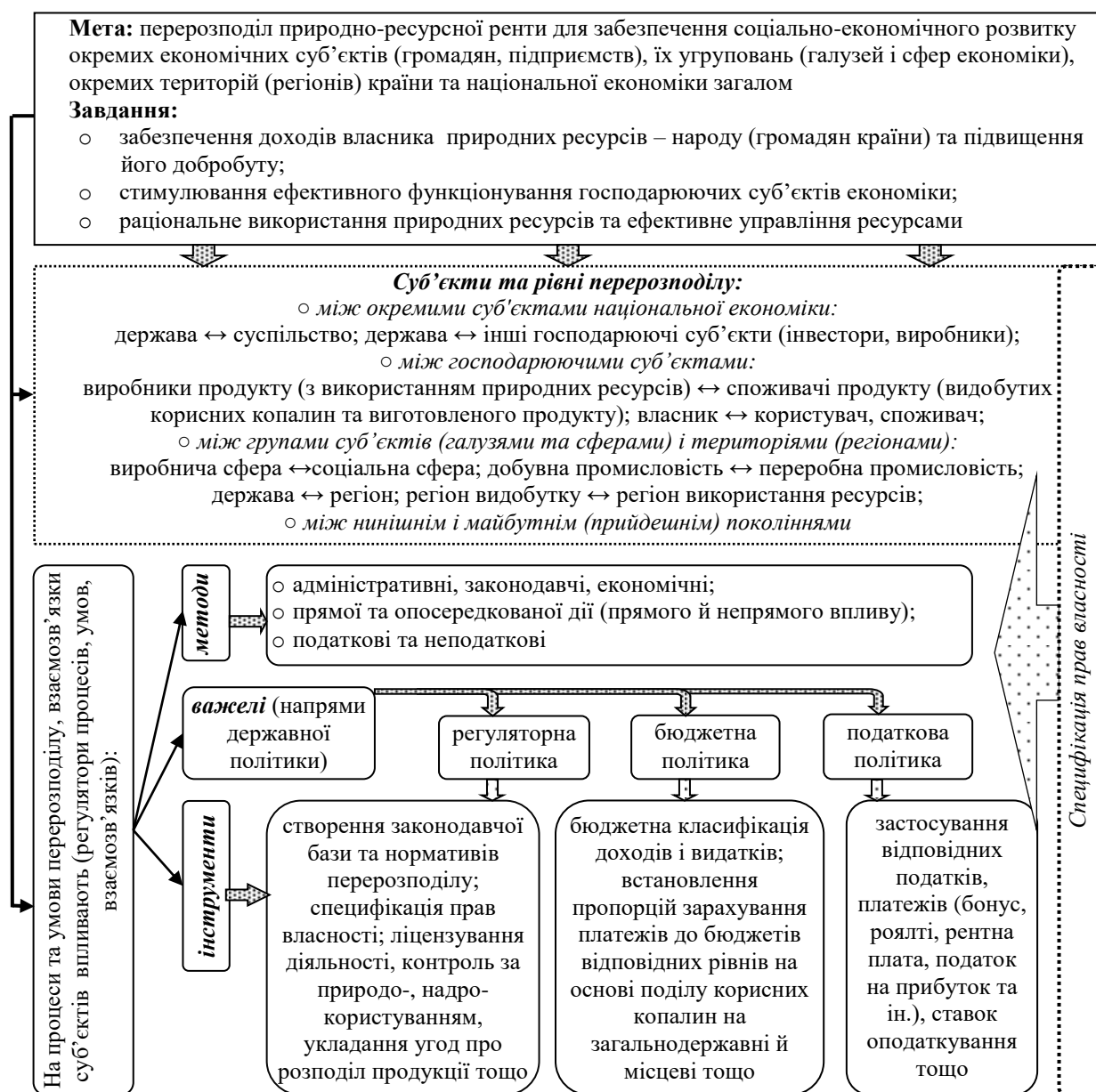

Рис. 2. Логіко-змістовна схема основних елементів механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці

Джерело: розроблено автором

У другому розділі «Аналіз розподілу і перерозподілу природно-ресурсної ренти в сучасній економіці України» – виявлено особливості регуляторної політики щодо розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці; проаналізовано рентні доходи та рентні платежі в економіці України; узагальнено зарубіжну практику перерозподілу ренти через накопичувальні рентні фонди.

У результаті критичного аналізу законодавчої бази та змін національного законодавства в частині специфікації прав власності на природні ресурси, умов використання і користування ресурсами, системи інструментів бюджетно-податкового регулювання виокремлено шість етапів становлення регуляторного забезпечення розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в економіці України: 1991-1996 рр. – започаткування загальних основ законодавства щодо специфікації прав власності на ресурси та платності природокористування, створення нової системи рентних платежів і міжбюджетного розподілу; 1997-2004 рр. – подальше удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення специфікації прав власності та плати за користування надрами й плати за землю; прийняття законодавчих актів стосовно методів розподілу та перерозподілу; 2005-2010 рр. – розробка нової концепції реформування системи плати за користування надрами і нормативної бази платежів; прийняття Бюджетного, Податкового кодексів України та внесення змін до окремих законодавчих актів, які стосувались регуляторних процесів; 2011-2013 рр. – вдосконалення податкових норм (зміна системи платежів) та дозвільної системи користування надрами; пошук шляхів оптимізації вилучення і розподілу ренти; 2014 р. – втрата чіткої концепції; зміни ставок платежів з метою вилучення надприбутків, розробка законодавства щодо чергової зміни системи рентних платежів та їх розподілу на користь держбюджету; з 2015 р. – набуття чинності нової системи рентних платежів, розробка та затвердження законодавства щодо перерозподілу ренти до місцевих бюджетів.

Встановлено, що віддача добувної промисловості й розробки кар'єрів за валовим прибутком перевищує внесок галузей до ВВП в 1,23 раза, а сільського господарства, мисливства й лісового господарства – в 1,6 раза. За підсумками 2016 р. рівень рентабельності операційної діяльності підприємств добувної промисловості та розробки кар'єрів (16,7%) перевищував відповідний показник підприємств промисловості (4,2%) на 12,7 в. п., майже в чотири рази, а підприємств національної економіки загалом (7,4%) – на 9,3 в. п. та в 2,3 раза, відповідно. Показник рівня рентабельності цих підприємств у період 2011-2015 рр. коливається від майже 50% у галузі добування металевих руд до -7,9% у галузі добування кам'яного та бурого вугілля. За період з 1999 р. до 2016 р. основні види доходів Зведеного бюджету, що зумовлені платністю використання природних ресурсів, у перерахунку на долари США за середньорічним курсом НБУ, зросли: рентна плата – з 353 до 1824 млн дол., або в 5,17 раза; плата за землю – з 264 до 913 млн дол., у 3,46 раза. За підсумками 2016 р. сума рентних доходів Зведеного бюджету України становить

70 210,97 млн грн, тобто 8,97% всіх доходів бюджету та 2,95% у зіставленні з ВВП (табл. 1).

Таблиця 1

Рентні доходи Зведеного бюджету України, 2007-2016 рр.

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Питома частка рентних доходів у доходах бюджету, %	6,52	6,62	6,99	7,21	9,22	8,09	8,02	8,97	9,82	8,97
Темп зростання рентних доходів (до попереднього року), %	...	137,4	96,8	118,8	162,1	98,1	98,5	115,3	156,5	109,6
Рентні доходи до ВВП, %	1,99	2,01	2,09	2,10	2,83	2,57	2,42	2,58	3,22	2,95
Припадає рентних доходів у розрахунку на одну особу постійного населення, грн	795	785	957	1 504	1 655
<i>Розподіл рентної плати до бюджетів, %</i>										
Державний бюджет	72,08	64,88	54,90	56,85	64,84	57,69	57,74	64,42	73,47	63,20
Місцеві бюджети	27,92	35,12	45,10	43,15	35,16	42,31	42,26	35,58	26,53	36,80

Джерело: розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України

Доведено, що національні накопичувальні рентні фонди (суверенні фонди добробуту) у провідних країнах світу виступають дійовим інструментом акумулювання і перерозподілу природно-ресурсної ренти (частки рентних доходів) з метою її подальшого цільового використання (на розвиток національної економіки та її галузей, соціальної сфери, захист довкілля, забезпечення суспільного добробуту і створення резервного фонду майбутніх поколінь тощо). Ґрунтовний аналіз зарубіжної практики використання суверенних фондів добробуту дозволив констатувати, що вони ефективно функціонують та сприяють розвитку національної економіки лише в разі дотримання таких принципів: специфікація прав власності учасників рентних відносин (володіння, розпорядження, користування, відповідальність) у межах громадської (суспільної) власності на природні ресурси; забезпечення балансу економічних інтересів і запобігання домінуванню окремих груп економічних суб'єктів; можливість громадського контролю за роботою усіх інституцій та елементів системи, високий ступінь прозорості управління коштами. Встановлено, що залежно від цілей (як специфічних, так і загальних) формуються стабілізаційні, пенсійні, ощадні, резервні, інвестиційні фонди. При цьому переважна більшість фондів має кілька цілей (стабілізацію, заощадження, формування пенсійного резерву, розвиток). Основними джерелами формування активів фондів виступають прибутки й надприбутки від експлуатації та експорту природних ресурсів.

У третьому розділі «**Вдосконалення перерозподілу природно-ресурсної ренти в економіці України**» визначено концептуальні засади та напрями вдосконалення регулювання процесів перерозподілу природно-ресурсної ренти в економіці України; розроблено методичні положення і практичні рекомендації щодо формування накопичувального рентного фонду.

Доведено, що проблеми регулювання перерозподілу природно-ресурсної ренти в економіці України, на вирішення яких має спрямовуватися державна регуляторна політика, полягають: у відсутності ефективних інститутів рентних відносин та перерозподілу ренти й концепції їх розвитку; в неефективності перерозподілу бюджетної та податкової систем; у недосконалості й суперечливості законодавства щодо визначеності природно-ресурсної ренти та її форм, специфікації прав власності на природні ресурси; у неврахуванні науково обґрунтованих нормативів розподілу й перерозподілу, розмірів рентних платежів, інших інструментів, а також методів перерозподілу.

Обґрунтовано, що вирішення проблем та реалізації цільових орієнтирів регуляторного впливу держави на процеси перерозподілу природно-ресурсної ренти в Україні має відбуватися шляхом реалізації низки запропонованих заходів, спрямованих на вдосконалення: 1) науково-методичного обґрунтування регуляторного впливу через формування регуляторної політики на основі чіткої специфікації прав власності; дотримання принципів справедливості (як засобу гармонізації інтересів різних груп) та економічної ефективності (як умови раціонального природо-, надрокористування і розробки кар'єрів, екологічної безпеки та вмотивованої діяльності господарюючих суб'єктів); 2) організаційно-економічного забезпечення регулювання шляхом створення національного рентного фонду і запровадження системи національного дивіденду; створення консультативних галузевих громадських рад, національної ради для контролю за використанням ресурсів і дотриманням суспільних інтересів; встановлення обґрунтованих ставок рентної плати і зборів (з урахуванням галузевої та регіональної специфіки ресурсоспоживання, продуктивності рентоносних галузей); застосування диференційованих нормативів плати за використання різних видів природних ресурсів (залежно від їх фізично-географічних та природно-економічних характеристик і за категоріями користувачів); визначення базового нормативу (мінімальної ставки) плати за користування надрами; формування системи індивідуальної, пооб'єктної диференціації платежів; 3) інституційно-правових засад регулювання на основі розроблення та прийняття єдиного закону про ренту (визначення поняття, видів і форм ренти, порядку їх вилучення, розподілу й перерозподілу, методів контролю й аналізу ефективності використання ресурсів та перерозподілу ренти); внесення до чинних законодавчих актів відповідних поправок та доповнень (у частині визначення словосполучень «природно-ресурсна рента», «рентний дохід»), введення прогресивного податку на прибуток для вилучення надприбутків, запровадження прогресивної шкали податків на всі види рентних доходів, залежно від джерела, типу ренти та суми отриманого доходу.

Аргументовано необхідність та доведено можливість створення національного рентного фонду на основі принципів формування і функціонування суверенних фондів добробуту. Розроблено методичні положення формування рентного фонду в національній економіці (рис. 3).

Рис. 3. Методичні положення формування рентного фонду в національній економіці

Джерело: розроблено автором

Враховуючи поточну соціально-економічну ситуацію в країні, тенденції останніх років і прогнозовані перспективи розвитку національної економіки в найближчі роки, а також тенденції динаміки макропоказників економічного й соціального розвитку держави (ВВП і рентних доходів Зведеного бюджету), прогнозні параметри національного рентного фонду вже в 2019 р. можуть становити: показник загального обсягу накопичення коштів – 168,6 млрд грн; показник накопичених коштів фонду в розрахунку на одну особу постійного населення – 3 219,0 грн.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження запропоновано нове вирішення актуального науково-практичного завдання щодо поглиблення і розвитку теоретико-методичних та практичних рекомендацій з перерозподілу природно-ресурсної ренти й регулювання цього процесу в сучасних умовах функціонування економіки України, що дозволило зробити такі висновки.

1. Природно-ресурсна рента як економічна категорія відображає сукупність економічних відносин між економічними агентами з приводу формування, розподілу, перерозподілу та використання доходів, які продукуються в результаті залучення до господарської діяльності в національній економіці природних ресурсів. Класифікацію природно-ресурсної ренти (рентних доходів) необхідно здійснювати за системою критеріїв залежно від використовуваного ресурсу, способу його отримання, умов формування, корисності або шкоди, сфери господарювання, галузі діяльності, а також за аналітичною та територіальною ознаками.

2. Для регулювання розподілу та перерозподілу рентних доходів у національній економіці необхідно застосовувати сукупність: адміністративних, законодавчих, економічних методів, податкових і неподаткових, а також методів прямої й опосередкованої дії. Різноманітність прояву природно-ресурсної ренти сприяє урізноманітненню інструментів її розподілу й перерозподілу (форм рентної плати), які у поєднанні з методами визначають систему надання державою права користування надрами: дозвільну (ліцензійну) або договірну (контрактну). Основними важелями перерозподілу ренти виступають регуляторна, бюджетна, податкова та інші напрями державної економічної політики.

3. Механізм перерозподілу природно-ресурсної ренти слід розуміти як систему взаємозв'язків суб'єктів національної економіки, умов їх взаємодії, а також інструментів, методів і важелів, що впливають на умови та взаємозв'язки в ході перерозподілу доходів, зумовлених використанням у національній економіці природних ресурсів. Необхідною умовою реалізації та важливим елементом механізму є специфікація прав власності: точне визначення змісту прав власності щодо природних ресурсів і природних об'єктів, розподіл правоспроможностей між суб'єктами (володіння, розпоряджання, використання, право на дохід) впливає на основні пропорції розподілу й перерозподілу рентних доходів. Специфікація прав власності, що фактично визначає систему (інститут) власності, виступає своєрідним інституційним регулятором розподілу й перерозподілу. Логіко-змістовна схема елементів механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти включає: мету і завдання перерозподілу, що полягають у забезпеченні отримання ренти (доходу) відповідними суб'єктами; суб'єкти – учасників процесу перерозподілу, які забезпечують функціонування механізму; об'єкти – умови, процеси, взаємозв'язки між суб'єктами, які визначають розподіл і перерозподіл;

інструменти, методи та важелі, що активно впливають на перерозподіл та зв'язки суб'єктів.

4. Становлення державної регуляторної політики щодо забезпечення регуляторного впливу на розподіл і перерозподіл природно-ресурсної ренти відбувалося в період з 1991 до 2016 рр. у шість етапів та супроводжувалося формуванням системи й механізму такого розподілу та перерозподілу. Підставою для виокремлення етапів стали відповідні зміни законодавства, що визначали трансформацію регуляторного впливу держави. Нині регуляторне забезпечення в національній економіці представлено сукупністю законодавчих та нормативних актів, які стосуються специфікації прав власності на природні ресурси, умов їх використання і користування ними, системи інструментів, методів, важелів регулювання.

5. Аналіз природно-ресурсної ренти в економіці України потрібно здійснювати на основі сукупності індикаторів рентних доходів і рентних платежів: показників виробництва та доходу, рентабельності діяльності підприємств за видами економічної діяльності (відповідно до секцій КВЕД); доходів і видатків Зведеного бюджету України, державного та місцевих бюджетів, у тому числі доходів від рентної плати. Це дозволяє виявити рентну складову в доходах і прибутках окремих галузей, проаналізувати динаміку рентних доходів та рентної плати в національній економіці, їх розподіл між державним і місцевими бюджетами. Віддача добувної промисловості й розробки кар'єрів за валовим прибутком перевищує внесок галузей до ВВП у 1,23 раза. За підсумками 2016 р. рівень рентабельності операційної діяльності підприємств цієї галузі (16,7%) перевищував відповідний показник підприємств промисловості (4,2%) на 12,7 в. п., майже в чотири рази, а підприємств національної економіки загалом (7,4%) – на 9,3 в. п. та в 2,3 раза, відповідно. За період з 1999 р. до 2016 р. доходи Зведеного бюджету України, що зумовлені платністю використання природних ресурсів, у перерахунку на долари США зросли: рентна плата – у 5,17 раза; плата за землю – у 3,46 раза. За підсумками 2016 р. сума цих доходів становить 70 210,97 млн грн, тобто 8,97% всіх доходів бюджету та 2,95% у зіставленні з ВВП.

6. Цільовими орієнтирами вдосконалення концептуальних засад регуляторного забезпечення перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці є: обґрунтування напрямів регулювання перерозподілу, стратегії розподілу й перерозподілу з урахуванням стратегічних видів природних ресурсів; удосконалення системи інструментів, методів та важелів розподілу й перерозподілу за відповідними напрямами державної економічної політики, зокрема бюджетної та податкової; формування і розвиток інститутів та інституційного середовища, що забезпечують ефективне вилучення, розподіл і перерозподіл ренти; забезпечення розробки та реалізації дійових методів контролю й аналізу ефективності розподілу, перерозподілу та цільового використання ренти. Сукупність запропонованих заходів, реалізація яких спрямована на вдосконалення державного регуляторного впливу на

перерозподіл ренти, включає: 1) науково-методичне обґрунтування регуляторного впливу; 2) організаційно-економічне забезпечення регулювання; 3) удосконалення інституційно-правових засад регулювання.

7. Ефективним інструментом акумулювання природно-ресурсної ренти (частки рентних доходів) з метою її перерозподілу та подальшого цільового використання є національні рентні фонди, що у світовій практиці відомі як суверенні фонди добробуту. В Україні назріла необхідність та є всі можливості створення національного фонду акумулювання й цільового використання природно-ресурсної ренти. Ефективне формування та функціонування фонду вимагає чіткого визначення мети його створення, напрямів цільового використання коштів, джерел формування активів, структури фонду, специфіки та етапів реалізації дивідендної програми, підпорядкування його діяльності меті суспільного добробуту, забезпечення можливості громадського контролю за роботою фонду, доступності інформації про результати його функціонування та високого ступеня прозорості управління коштами фондів. З урахуванням поточної соціально-економічної ситуації в країні, тенденцій останніх років і прогнозованих перспектив розвитку національної економіки в найближчі роки, а також тенденцій динаміки макропоказників економічного й соціального розвитку держави (ВВП, рентних доходів Зведеного бюджету) визначено орієнтовні прогнозні параметри національного рентного фонду в 2019 р.: показник загального обсягу накопичення коштів – 168,6 млрд грн; показник накопичених коштів фонду в розрахунку на одну особу постійного населення – 3219,0 грн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях

1. Шерстюкова К. Ю. Особливості ресурсозбереження в сучасних умовах функціонування підприємств / К. Ю. Шерстюкова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. пр. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2013. – Вип. 1, Т. 2. – С. 138-142 (0,39 д.а.).

2. Шерстюкова К. Ю. Рентні відносини за умови специфікації прав економічної власності / К. Ю. Шерстюкова // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції / Херсонський нац. техн. ун-т. – Херсон, 2013. – Т. 4, № 12(1). – С. 89-94 (0,39 д.а.).

3. Шерстюкова К. Ю. Рентний механізм в умовах реформування системи земельних відносин в Україні / К. Ю. Шерстюкова // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Кривий Ріг, 2016. – Вип. 39-40. – С. 79-89 (1,4 д.а.).

4. Шерстюкова К. Ю. Підходи до визначення і оцінки рентних доходів [Електронний ресурс] / К. Ю. Шерстюкова // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України: електронне наук. вид. / Ун-т держ. фіскальної служби України; гол. ред.: Л. Л. Тарангул. – 2016. – № 2. –

С. 275-294. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Znpnudps/index.html> (0,96 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

5. Шерстюкова К. Перерозподіл природно-ресурсної ренти з метою добробуту суспільства: досвід штату Аляска / К. Шерстюкова // Схід. – 2016. – № 3. – С. 43-51. – Режим доступу: [http://dx.doi.org/10.21847/1728-9343.2016.3\(143\).74835](http://dx.doi.org/10.21847/1728-9343.2016.3(143).74835). (1,3 д.а.).

6. Шерстюкова К. Ю. Диференціація платежів за користування надрами як інструмент розподілу і перерозподілу природної ренти / К. Ю. Шерстюкова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. – Маріуполь: ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», 2016. – Вип. 32, Т. 1. – С. 125-132 (0,34 д.а.).

7. Sherstyukova K. Distribution and Redistribution of Natural Resource Rent: Opportunities of National Rental Fund / Larysa Prodanova, Karyna Sherstyukova // European Journal of Economics and Managment – Praha: Vydavatel: Berostav Družstvo. – 2017. – Issue 1, Vol. 3. – P. 77-86 (0,85 д.а.; особистий внесок – 0,7 д.а., обґрунтовано концептуальні засади і проаналізовано можливості формування національного рентного фонду).

Розділи в колективних монографіях

8. Sherstiukova K. Rental relations in the system of sustainable development of the national economy / L. Prodanova, K. Sherstiukova // Economics of sustainable development: methodological approaches and practical solutions: Collective monograph / by general edition of O. Kendiukhov – Kyiv: Publishing «Centre of educational literature», 2016. – Section 1 p. 1.5. – P. 49-60. (0,8 д.а.; особистий внесок – 0,6 д.а., визначено національні рентні фонди як інструмент перерозподілу рентних доходів, проаналізовано цілі та джерела формування фондів у контексті цілей і завдань сталого розвитку).

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

9. Шерстюкова К. Ю. Методологічні основи дослідження рентних відносин / К. Ю. Шерстюкова // Розвиток національної економіки: теорія і практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (3-4 квіт. 2015 р.), м. Івано-Франківськ – Тернопіль: Крок, 2015. – Ч.1. – С. 188-189 (0,2 д.а.).

10. Шерстюкова К. Механизм государственного регулирования рентных отношений в недродобывающем секторе экономики / К. Шерстюкова // Актуальные проблемы устойчивого развития национальных экономик: материалы междунар. науч.-практ. конф. (г. Тбилиси, 10-11 июля 2015 г.). – Тбилиси, 2015. – С.163-166 (0,47 д.а.).

11. Шерстюкова К. Рентні відносини в системі забезпечення сталого розвитку національної економіки / Л. Проданова, К. Шерстюкова // Економіка сталого розвитку: теоретичні підходи та практичні рекомендації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кошице, 13-16 верес. 2015 р.). – К.: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2015. – С. 104-105 (0,1 д.а.; особистий внесок –

0,05 д.а., обґрунтовано взаємозв'язок реалізації цілей сталого розвитку і напрямів використання рентних доходів).

12. Шерстюкова К. Ю. Рентні доходи крізь призму відносин власності / Л. В. Проданова, К. Ю. Шерстюкова // Економіка і менеджмент: сучасні трансформації в епоху глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Клайпеда, 29 січ. 2016 р.). – Клайпеда, 2016. – С. 14-17 (0,25 д.а.; *особистий внесок – 0,15 д.а., доведено, що специфікація прав власності на природні об'єкти та ресурси є методологічним підґрунтям розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти*).

13. Шерстюкова К. Ю. Особливості рентного оподаткування в Україні / К. Ю. Шерстюкова // Економіка і управління в умовах глобалізації : матеріали V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (25 трав. 2016 р.). – Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2016. – С. 133-136 (0,2 д.а.).

14. Шерстюкова К. Ю. Принцип справедливості в системі елементів механізму розподілу і перерозподілу природно-ресурсної ренти / К. Ю. Шерстюкова // Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин: фінансово-економічні та соціальні чинники : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (23-24 верес. 2016 р.). – Одеса: ОНУ Одес. нац. ун-т. ім. І. І. Мечникова, 2016. – С. 14-17 (0,23 д.а.).

15. Шерстюкова К. Ю. Вдосконалення механізму бюджетно-податкового розподілу рентної плати в Україні / К. Ю. Шерстюкова // Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (21-22 жовт. 2016 р.) / за заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, А. Кругнські. – Ужгород: Видав. дім «Гельветика», 2016. – С. 14-18 (0,29 д.а.).

16. Шерстюкова К. Ю. Ефективність рентного механізму надкористування в Україні / К. Ю. Шерстюкова // Економіка та соціум: сучасний фундамент розвитку людства: матеріали міжнар. наук. конф., (м. Лейпциг, 31 жовт. 2016 р.). – Лейпциг, 2016. – Ч. 2. – С. 11-13 (0,23 д.а.).

17. Шерстюкова К. Ю. Особливості розвитку бюджетно-фіскального механізму розподілу рентної плати в Україні / К. Ю. Шерстюкова // Сучасні проблеми управління: економіка, освіта, охорона здоров'я та фармація: матеріали 4-ої Міжнар. наук. конф., (м. Ополе, 11-14 жовт. 2016 р.). – Ополе, 2016. – С. 81-83 (0,2 д.а.).

Публікації в інших виданнях

18. Шерстюкова К. Теорія ренти та її еволюція. Рентоутворюючі ресурси та види ренти / Лариса Проданова, Карина Шерстюкова // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк, 2014. – Вип. 37. – С. 67-77 (0,6 д.а.; *особистий внесок – 0,4 д.а., проаналізовано наукові підходи до визначення та класифікації ренти*).

19. Шерстюкова К. Ю. Світовий досвід акумулювання та використання рентних доходів: суверенні фонди добробуту / К. Ю. Шерстюкова // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (Серія «Економічні науки»). – 2015. – № 1 (62). – С. 81-92 (1,4 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Шерстюкова К. Ю. Перерозподіл природно-ресурсної ренти в національній економіці. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2017.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення актуального науково-практичного завдання щодо перерозподілу природно-ресурсної ренти та регулювання цього процесу в сучасних умовах економіки України.

Удосконалено класифікацію видів і форм, систематизовано інструменти, методи та важелі розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти. Обґрунтовано засади й складові елементи формування механізму перерозподілу природно-ресурсної ренти. Розширено аналітичні підходи з виявлення основних етапів становлення регуляторної політики щодо розподілу й перерозподілу природно-ресурсної ренти в національній економіці, методичні підходи стосовно аналізу динаміки рентних доходів у системі макроекономічних показників. Удосконалено концептуальні засади державного впливу на процеси перерозподілу природно-ресурсної ренти, методичні положення формування накопичувального рентного фонду в національній економіці.

Ключові слова: природно-ресурсна рента, національна економіка, механізм перерозподілу ренти, регуляторна політика, національний рентний фонд.

АННОТАЦИЯ

Шерстюкова К. Ю. Перераспределение природно-ресурсной ренты в национальной экономике. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Институт подготовки кадров государственной службы занятости Украины, Киев, 2017.

В диссертации теоретически обобщено и предложено новое решение актуальной научно-практической задачи перераспределения природно-ресурсной ренты и регулирования этого процесса в современных условиях экономики Украины.

Исследован генезис научных подходов к определению сущности природно-ресурсной ренты, усовершенствована ее классификация за счет уточнения видов и соответствующих форм в зависимости от используемого ресурса, способа получения, условий формирования, полезности или вреда, сферы хозяйствования и деятельности, а также по аналитическому и территориальному признакам.

Систематизированы инструменты, методы и рычаги распределения и перераспределения природно-ресурсной ренты с учетом зарубежного опыта применения прав собственности на природные ресурсы и объекты, предоставления государством права использования недр, функционирования бюджетной и налоговой систем.

Обоснованы принципы формирования механизма перераспределения природно-ресурсной ренты и предложена логико-структурная схема его элементов исходя из совокупности взаимосвязей субъектов национальной экономики, условий их взаимодействия, а также регуляторов условий и взаимосвязей в процессе перераспределения доходов, обусловленных использованием в национальном хозяйстве природных ресурсов.

Предложен усовершенствованный аналитический подход к выявлению основных этапов становления регуляторной политики в отношении распределения и перераспределения природно-ресурсной ренты в национальной экономике на основе критического анализа законодательной базы и изменений национального законодательства в части спецификации прав собственности на природные ресурсы, условий пользования ресурсами, системы инструментов бюджетного и налогового регулирования.

Расширен методический подход к анализу динамики рентных доходов в системе макроэкономических показателей, который в отличие от существующего включает использование показателей производства и формирования дохода в зависимости от видов экономической деятельности (соответственно секциям КВЭД); рентабельности деятельности предприятий по видам экономической деятельности; доходов и расходов Сводного бюджета Украины, государственного и местного бюджетов, в том числе доходов от рентной платы.

Представлены концептуальные основы государственного влияния на процессы перераспределения природно-ресурсной ренты, базирующиеся на определении основных направлений и мероприятий экономической и регуляторной политики, направленных на усовершенствование институционально-правового и организационно-экономического обеспечения регулирования.

Разработаны методические положения формирования накопительного рентного фонда в национальной экономике, которые основаны на адаптации зарубежного опыта функционирования таких фондов и включают определение цели создания фонда, направлений целевого использования средств, источников формирования активов, структуры фонда, специфики и этапов

реализации дивидендной программы. С учетом текущей социально-экономической ситуации в стране, тенденций последних лет и прогнозируемых перспектив развития национальной экономики, а также тенденций динамики макропоказателей экономического и социального развития государства (ВВП, рентных доходов Сводного бюджета) определены ориентировочные прогнозные параметры национального рентного фонда.

Ключевые слова: природно-ресурсная рента, национальная экономика, механизм перераспределения ренты, регуляторная политика, национальный рентный фонд.

SUMMARY

Scherstyukova K. Redistribution of natural resource rent in the national economy. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree of Economic Sciences in specialty 08.00.03 - Economics and Management of National Economy. – Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv, 2017.

In the dissertation the theoretical generalization was made and the new solution of the actual scientific and practical task concerning the redistribution of natural resource rent and the regulation of this process in the modern conditions of the Ukrainian economy was proposed.

Classification of types and forms was improved; tools, methods and levers of distribution and redistribution of natural resource rent were systematized. The principles and constituent elements of the formation of the mechanism of redistribution of natural resource rent were substantiated. Analytical approaches to revealing the main stages of the formation of a regulatory policy concerning the distribution and redistribution of natural resource rent in the national economy, methodological approaches to the analysis of dynamics of rental income in the system of macroeconomic indicators were expanded. The conceptual principles of state influence on the processes of redistribution of natural resource rent, methodical provisions of the formation of accumulation rent fund in the national economy were improved.

Key words: natural resource rent, national economy, mechanism of redistribution of rent, regulatory policy, national rent fund.